

สัญญาเลขที่ **RDG56H0009**
รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

บทสังเคราะห์ภาพรวมโครงการ
“ภูมิทัศน์ทางปัญญาแห่งประชาคมอาเซียน:
เรียนรู้เพื่อร่วมเดินไปข้างหน้าด้วยกัน”

ชุดโครงการ **เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย**
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
(กลุ่มงานมนุษยศาสตร์)

หัวหน้าโครงการ

ผศ.ดร.ทวีศักดิ์ เผือกสม

หน่วยวิจัยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา
ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร

10 เมษายน พ.ศ.2559

บทสังเคราะห์ภาพรวมโครงการ
“ภูมิทัศน์ทางปัญญาแห่งประชาคมอาเซียน:
เรียนรู้เพื่อร่วมเดินไปข้างหน้าด้วยกัน”

บทนำ

แม้สังคมไทยได้ประกาศอย่างชัดเจนว่าจะเดินหน้าเข้าสู่กระบวนการบูรณาการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ.2558 แต่จนกระทั่งในปัจจุบันสามารถกล่าวได้ว่าประเทศไทยยังลงทุนน้อยมากในการวิจัยอย่างจริงจังเกี่ยวกับประเทศสมาชิกอื่นๆ ในประชาคมอาเซียน การที่ข้อมูลการวิจัยและการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคอาเซียน/เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในวงวิชาการไทยมีอยู่อย่างจำกัดก่อให้เกิดความเปราะบางในการดำรงอยู่ร่วมกับกลุ่มประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคของสังคมไทยภายใต้การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญทางประวัติศาสตร์ในเข้าสู่การเป็น “ประชาคมอาเซียน” นั่นละ ความรู้เหล่านี้ย่อมมีอยู่อย่างไพศาลในโลกวิชาการภาษาอังกฤษ แต่งานค้นคว้าวิจัยเหล่านี้ย่อมเป็นความรู้ที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนความจำเป็นหรือโจทย์คำถามของสังคมไทย ทั้งยังเป็นความรู้ที่ถูกกลืน/แปล/ตีความโดยโลกทัศน์-กระบวนการทัศน์ของสังคมอื่นอันยอมห่างไกลและล่องลอยไปไกลจากความเข้าใจของคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยเอง

ในแง่หนึ่ง ปัญหาเช่นนี้เกิดจากประเทศไทยไม่มีนโยบายระยะยาวในแผนยุทธศาสตร์ด้านการวิจัยเกี่ยวกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างชัดเจน จึงก่อให้เกิดความขาดแคลนความรู้เกี่ยวกับภูมิภาคและงานวิชาการด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาที่ผลิตออกมาก็ไม่ได้ตอบสนองต่อคำถามที่ตั้งขึ้นมาโดยสังคมไทย หากมุ่งตอบสนองต่อคำถามที่เกิดขึ้นจากวิวาทะและการถกเถียงภายในภูมิทัศน์ทางวิชาการและผลประโยชน์ของโลกตะวันตกเป็นด้านหลัก จึงไม่อาจกระตุ้นความสนใจของแวดวงวิชาการไทยซึ่งกำลังเฟื่องความสนใจอยู่กับเรื่องอื่นที่ใกล้ตัวหรือจับต้องได้ยิ่งกว่า ความพยายามต่างๆ ที่ผ่านมาในการผลักดันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาจึงไม่อาจได้รับการหล่อเลี้ยงหรือบ่มเพาะให้งอกงามขึ้นได้อย่างยั่งยืนในบริบทของสังคมไทย

อย่างไรก็ตาม จุดมุ่งหมายของโครงการวิจัยชุดนี้ไม่ได้มุ่งปลดแอกจากระบอบอำนาจครอบงำทางปัญญาของตะวันตก และนำเอาเอกอำนาจนำของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าไปสวมไว้แทน หากต้องการผลิตชุดโครงการอาณานิคมศึกษาอันอาจจะมีมุมมอง/ท่วงทำนองละม้ายคล้ายคลึงกับข้อเสนอของปีเตอร์ แจ็กสันที่มุ่งต่อต้านอำนาจครอบงำทางปัญญาของ “พันธมิตรระหว่างลัทธิหลังโครงสร้างนิยมกับงานเขียนเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ของพวกอนุรักษนิยม” ที่ละเมอเพื่อฝันถึงความจริงแท้แบบตะวันตกที่กดทับลงไปในโลกของความเป็นจริงของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยไม่เพียงแต่ตระหนักถึง “ความแตกต่างระหว่าง ระบบวาทกรรม วัฒนธรรม และระบอบอำนาจที่มีขอบเขตชัดเจนในเชิงภูมิศาสตร์” หากแต่ยังจะต้องมีโสตสัมผัสอันอ่อนไหวจับไวต่อ “ความแตกต่างที่ดำรงอยู่ภายใน”¹

¹ Peter Jackson, “Space, Theory, and Hegemony: The Dual Crises of Asian Area Studies and Cultural Studies,” *SOJOURN*, vol.18, no.1 (2003): 1-41, 6.

กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาในประเทศไทยต้องแบกรับภาระอยู่สองด้าน กล่าวคือ ด้านหนึ่ง จำเป็นต้องต่อต้านอำนาจครอบงำทางปัญญาของตะวันตกเพื่อสร้างพื้นที่ยืนของตนเอง และอีกด้านหนึ่ง ก็จำเป็นต้องตรวจสอบตนเองเพื่อไม่ให้หลงผิดว่าความรู้ที่ผลิตโดยอุตสาหกรรมวิชาการของประเทศไทยเองเป็นความรู้ที่ถูกต้องและอยู่เหนือการวิพากษ์วิจารณ์ตรวจสอบ เพราะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาในประเทศไทยย่อมไม่อาจแยกออกไปจากความกังวลสนใจต่อปัญหาสังคมและพัฒนาการทางการเมืองภายในชาติ ดังนั้นถ้าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาในวิชาการไทยจะสามารถก่อรูปขึ้นบนรากฐานทางความคิดที่แตกต่างออกไปอย่างสิ้นเชิงจากสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันแล้ว ก็อาจจำเป็นต้องหันกลับไปค้นหาเครื่องมือทางความคิดบางอย่าง โดยอาจนำมาจากลักษณะเฉพาะของความเป็น “ชุมทางหรือจุดเชื่อมต่อ” ทางวัฒนธรรมบางอย่างในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้² อันอาจทำให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษากลายเป็นสิ่งทรงความหมายต่อสาธารณชนในวงกว้างหรือกลายเป็นสื่อกลางที่ทำให้สิ่งต่างๆ ที่นำมาเป็นหน่วยในการศึกษาหรือวิเคราะห์สามารถเข้าใจได้ หรือกระทั่งทำให้คลื่นความถี่ทางวิชาการตรงกับความรู้ทางความคิดของสังคมไทย

ในการปรับคลื่นความคิดดังกล่าว การทำความเข้าใจต่อสังคม-การเมือง วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ตลอดจนปัญหา ประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ของผู้คนและสังคมในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกันนั้นอาจถือเป็นวาระจำเป็นเร่งด่วนในอันดับต้นๆ และเป็นส่วนสำคัญในการวางรากฐานระยะยาวสำหรับประเทศไทยในการเป็นประชาคมอาเซียนที่ไม่ด้อยกว่ากระบวนการทางกฎหมาย การทำข้อตกลงทางเศรษฐกิจและการค้าร่วมกันภายในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือผลกระทบต่างๆ ในระยะสั้นที่จะเกิดกับสังคมไทย แมื่อก่อนหน้านี้ สังคมไทยและโลกวิชาการไทยจะเคยรับรู้และทำความรู้จักต่อประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ของผู้คนและสังคมของประเทศเพื่อนบ้านอยู่บ้างอยู่ในงานเขียนเกี่ยวกับนักคิด-ปัญญาชนในฐานะ “บุคคลสำคัญ” ทางประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศ เช่น สีหะ, โฮจิมินห์, สุการ์โน, สุฮาร์โต, อองซานซูจี หรือโฮเซ ริซาล เป็นต้น แต่งานเขียนเหล่านี้ก็ยังมีได้เป็นผลมาจากการค้นคว้าวิจัยอย่างรอบด้าน การค้นคว้าวิจัยเพื่อทำความรู้จักต่อประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ของนักคิด-ปัญญาชนร่วมภูมิภาคในชุดโครงการนี้คือความพยายามหนึ่งในการร่วมกันผลักดันให้สังคมไทยก้าวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์อย่างมีสติและอ่อนน้อมต่อมิตรร่วมชะตากรรมในการบูรณาการทางเศรษฐกิจ-สังคมและวัฒนธรรมครั้งสำคัญของภูมิภาคอาเซียน/เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การเข้าสู่สภาวะความเป็นสมัยใหม่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

กระนั้น การบูรณาการดังกล่าวของภูมิภาคก็ได้เป็นปรากฏการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้น หากแต่ดำเนินไปภายใต้คลื่นแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่กินเวลานานยิ่งกว่า คือการเปลี่ยนเข้าสู่สภาวะความเป็นสมัยใหม่ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งหากกล่าวโดยกว้างๆ แล้วอาจเริ่มมาตั้งแต่ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 เมื่อภูมิภาคแห่งนี้เริ่มตกอยู่ภายใต้ระบอบอาณานิคมของตะวันตกอย่างเต็ม

² ดู Craig J. Reynolds, *Seditious Histories: Contesting Thai and Southeast Asian Pasts* (Seattle and London: University of Washington Press, 2006), 92.

รูปแบบ นอกจากนี้ นักคิด-ปัญญาชนที่ถูกเลือกศึกษาอยู่ในงานวิจัยชุด “ภูมิทัศน์ทางปัญญาแห่งประชาคมอาเซียน: เรียนรู้เพื่อร่วมเดินไปข้างหน้าด้วยกัน” ยังมีลักษณะร่วมกันอย่างหนึ่ง คือ หลายคนได้เคยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สภาวะสมัยใหม่ดังกล่าวในช่วงการปลดปล่อยอาณานิคมมาจนกระทั่งถึงช่วงหลังได้รับเอกราช ดังนั้นหากจะเขียนประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สะท้อนถึงประสบการณ์ร่วมกันทั้งภูมิภาคขึ้นมาสักฉบับหนึ่งแล้ว งานวิจัยชุดนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า ประวัติศาสตร์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ดังกล่าวอาจผูกโยงเรื่องขึ้นจากประสบการณ์ร่วมของภูมิภาคได้ใน 4 มิติด้วยกัน กล่าวคือ

1) ความทรงจำและประสบการณ์ร่วมของภูมิภาคในยุคอาณานิคม

การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นไล่เลี่ยกันทั่วทั้งภูมิภาคในช่วงสอง-สามศตวรรษที่ผ่านมา คือการตกเป็นเมืองขึ้น-อาณานิคมของตะวันตก กล่าวได้ว่า การตกไปอยู่ในอำนาจปกครองของระบอบอาณานิคมตะวันตกได้ทำให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เดินเข้าไปสู่แบบแผนทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองอีกชุดหนึ่ง ซึ่งมีส่วนผลักดันให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลุดพ้นจากการเป็นสังคมแบบจารีตไปสู่การเป็นสังคม “สมัยใหม่” ในแง่ที่มีแบบแผนทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองแตกต่างไปจากเดิมอย่างเห็นได้ชัด (แม้จะไม่ถึงกับเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิงก็ตาม) จนกระทั่งว่าแม้บางประเทศจะไม่ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งโดยตรงอย่างสยามก็ยังคงปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจแบบยังชีพ-ศักดินาอุปถัมภ์ไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบ “ทุนนิยมเสรี” ในความหมายของมหาอำนาจตะวันตก ณ ช่วงเวลานั้น รวมถึงการปฏิรูปการเมือง-การปกครองให้ “ทันสมัย” ตามแบบระบบการปกครองในอาณานิคมของตะวันตก การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวในภูมิภาคได้ทำให้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ-สังคมแบบจารีตได้เปลี่ยนรูปครั้งใหญ่ กล่าวคือ นอกจากผู้คนส่วนใหญ่จะถูกขูดรีดอย่างหนักจากระบบเศรษฐกิจแบบอาณานิคมที่เลือกใส่ผู้คนออกจากระบบการผลิตแบบยังชีพซึ่งผูกพันแน่นแฟ้นอยู่กับระบบศักดินาอุปถัมภ์ให้เข้าไปสู่การผลิตแบบทุนนิยมเพื่อขายในตลาดแล้ว ยังทำให้ชนชั้นนำเดิมบางแห่งต้องสูญเสียสถานะเดิมในระบบความสัมพันธ์แบบจารีตของตนไปเนื่องจากถูกดึงให้เข้าไปมีบทบาทใหม่ในฐานะตัวแทนนายหน้าให้แก่เจ้าอาณานิคม³ ตลอดจนทำให้เกิดกลุ่มชนชั้นนำใหม่เข้ามาแทนที่ชนชั้นนำแบบจารีตจากผลของการศึกษาแบบใหม่ที่เข้ามาจากตะวันตก หรือด้วยการเดินทางไป “ซูปตัว” ในตะวันตก กระทั่งเกิดสำนึกใหม่ที่ตนมีบทบาทในการนำพาสังคม-ชุมชนการเมืองไปสู่ความเป็นเอกราชหลุดพ้นจากอำนาจของจักรวรรดินิยมตะวันตก

ประสบการณ์แห่งความวุ่นวายโกลาหลครั้งใหญ่ดังกล่าวในช่วงอาณานิคมได้นำไปสู่คำถามแหลมคมที่ทิ่มแทงจิตวิญญาณของคนพื้นเมืองว่า สถานะในทางประวัติศาสตร์ของตนดำรงอยู่เยี่ยงไร?

³ ดูการศึกษาบทบาทชนชั้นนำเดิมในระบอบอาณานิคมดัตช์บนหมู่เกาะซาวาขององฮอกฮัมในรายงานวิจัยของทีวาพร จันท์แก้วและอุมาพร พิษัยรักษ์, “องฮอกฮัม (Ong Hok Ham): ความเป็นจีน-ชาวอินโดนีเซียและประวัติศาสตร์สังคมอินโดนีเซีย” (รายงานวิจัยโครงการย่อยในชุดโครงการฯ, 2558) และดูกรณีความร่วมมือกันระหว่างเจ้าอาณานิคมกับชนชั้นนำแบบจารีตในฟิลิปปินส์ใน Michael Cullinane, *Illustrado Politics: Filipino Elite Responses To American Rule, 1898-1908* (Quezon City: Ateneo De Manila Univ Press, 2005).

เพราะหนังสือประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ในช่วงดังกล่าวมักถูกเขียนขึ้นด้วยมุมมองของจักรวรรดิซึ่งจัดวางให้คนผิวขาวชาวยุโรป-เจ้าอาณานิคมเป็นองค์ประธานในโครงเรื่องประวัติศาสตร์ อันเป็นผลให้เนื้อหาในงานประวัติศาสตร์เกี่ยวกับภูมิภาคมุ่งเน้นถึงกิจกรรมของชาวยุโรปในดินแดนอาณานิคมเป็นหลัก ส่วนเรื่องเล่าของชาวพื้นเมืองหากจะมีปรากฏอยู่บ้างก็มักเป็นเพียงแค่ชนชั้นนำผู้ให้ความร่วมมือหรือไม่ก็เป็นพวกขบถต่อต้านภารกิจการนำอารยธรรมมาสู่คนป่าชาวพื้นเมือง ทั้งที่สถานะดังกล่าวในสายตาของคนพื้นเมืองกลับพลิกตาลปัตรจากหน้ามือเป็นหลังมือ กล่าวคือ ชนชั้นนำที่ร่วมมือกับอาณานิคมตะวันตกคือผู้ทรยศต่อชนชาติและไพร่ฟ้าในสังกัดของตน ส่วนพวกขบถในสายตาของจักรวรรดิกลับหมายถึงวีรบุรุษแห่งชาติผู้ต่อต้านเจ้าอาณานิคม⁴ ปัญหาดังกล่าวจึงทำให้ชาติเกิดใหม่ทั้งหลายในภูมิภาคต้องแสวงหาแนวทางใหม่ในการเขียนประวัติศาสตร์ของชุมชนการเมืองหลังได้รับเอกราชด้วยการปฏิเสธมุมมองแบบยุโรป-ตะวันตกและสนับสนุนให้ใช้มุมมองแบบพื้นเมืองเป็นกรอบในการเขียนประวัติศาสตร์แห่งชาติ อันเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นร่วมกันทั่วทั้งภูมิภาคในช่วงหลังการปลดปล่อยอาณานิคม เช่น การสัมมนาเรื่องการเขียนประวัติศาสตร์แห่งชาติของอินโดนีเซียอันนำไปสู่การพิมพ์ **Sejarah Nasional Indonesia** [ประวัติศาสตร์แห่งชาติอินโดนีเซีย] เมื่อ ค.ศ.1975⁵ หรือการประชุมนักวิชาการเพื่อร่วมกันเขียนประวัติศาสตร์แห่งชาติภายใต้นามของประธานาธิบดีเฟอร์ดินานด์ มากอสของฟิลิปปินส์⁶ รวมถึงกรณีการแต่งตั้งคณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยขึ้นในกลางทศวรรษ 1950⁷ หรือความพยายามของลาวในการประดิษฐ์สร้างตัวตนทางประวัติศาสตร์ขึ้นใหม่หลังการปฏิวัติเมื่อ ค.ศ. 1975⁸

อย่างไรก็ตาม ผลข้างเคียงอย่างหนึ่งของความพยายามในการเขียนประวัติศาสตร์แห่งชาติฉบับมาตรฐานที่เป็นหนึ่งเดียว คือการกดทับ-บดขยี้ประวัติศาสตร์แนวอื่นๆ ที่ไม่อยู่ในกรอบหรือโครงเรื่องชุดเดียวกับประวัติศาสตร์ชาติแบบที่รัฐปรารถนา ดังที่ปรากฏอยู่ในการต่อสู้ขับเคี่ยวกันระหว่างประวัติศาสตร์นิพนธ์กระแสหลักที่เชิดชูแนวทางปฏิรูปของชนชั้นนำ-ผู้มีการศึกษาซึ่งสนับสนุนโดย

⁴ ไปรตดู อูมาพร พิชัยรักษ์, “การประดิษฐ์สร้างวีรบุรุษ: ภาพลักษณ์เจ้าชายที่ปนครในวัฒนธรรมอินโดนีเซีย” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 2554) และ “ทำเนียบวีรบุรุษแห่งชาติ: ประวัติศาสตร์การสร้างวีรบุรุษของอินโดนีเซีย,” *ชุมชนทางอินโดจีน: เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปริทัศน์*, 2: 2 (มกราคม-พฤษภาคม, 2556): 85-119.

⁵ ดู นพปฎล กิจไพบูลทวี, “ซาร์โตโน การ์โตดิโรจ (Sartono Kartodirjo): การค้นหาแนวทางการเขียนประวัติศาสตร์แบบยี่ตอินโดนีเซียเป็นศูนย์กลางหลังยุคอาณานิคมและประวัติศาสตร์แห่งชาติอินโดนีเซีย” (รายงานวิจัยโครงการย่อยในชุดโครงการฯ, 2558) และวิทยานิพนธ์ของนพปฎลเรื่อง “การเขียนประวัติศาสตร์แห่งชาติอินโดนีเซีย ฉบับพิมพ์ ค.ศ.1975” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553).

⁶ ดู สิริฉัตร รักการ, “คณะกรรมการประวัติศาสตร์แห่งชาติฟิลิปปินส์: การแสวงหาความทรงจำร่วมของชาติ” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2558).

⁷ ดู กฤษกร กอกเผือก, “การเมืองในประวัติศาสตร์นิพนธ์ของคณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยระหว่าง พ.ศ.2495-2533” (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2558).

⁸ ดู วุฒิน ปัญญาวุฑฒระกุล, “มะยูรี เหง้าสีวัฒน์ (Mayoury Ngaosyvathn): การนิยามความเป็นลาวในประชาคมโลก” (รายงานวิจัยโครงการย่อยในชุดโครงการฯ, 2558).

รัฐบาลกับประวัติศาสตร์นิพนธ์ทวนกระแสที่ยึดโยงประวัติศาสตร์ชาติอยู่กับการปฏิบัติของมวลมหาชนคนชั้นล่างซึ่งนำเสนอโดยกลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้ามในกรณีของประวัติศาสตร์นิพนธ์ฟิลิปปินส์⁹ รวมทั้งกรณีของการกดทับห้ามเผยแพร่ประวัติศาสตร์นิพนธ์ของฝ่ายซ้ายในสังคมไทยช่วงหลังการรัฐประหาร พ.ศ.2500 ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ อันร่อนระอุอยู่ภายใต้บริบทของสงครามระหว่างรัฐกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จนกระทั่งแตกปะทุออกครั้งใหญ่หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516¹⁰ หรือการที่นักประวัติศาสตร์บางคนผู้ยืนอยู่ฝั่งตรงข้ามกับรัฐบาลต้องสงวนท่าทีและเลือกใช้ความเงิบพาดทวนการเขียน เช่นกรณีของตันทุนโนพมา¹¹

2) การแสวงหาแบบแผนและการวางรากฐานทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นสังคม-การเมืองแบบใหม่ภายใต้ระบอบอาณานิคมของตะวันตกและการเคลื่อนไหวเรียกร้องเอกราชของคนพื้นเมืองนั้น ปัญหาสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ก่อให้เกิดวิวาทะขึ้นในหมู่ปัญญาชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับตั้งแต่ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน คือ รูปแบบหรือแบบแผนทางการเมืองชุดใหม่สำหรับสังคม-การเมืองที่วาดหวังไว้ นั้นควรจะเป็นเช่นใดหรือควรมีรูปลักษณะหน้าตาเยี่ยงไร?

คำถามดังกล่าวนี้ได้กลายเป็นตั้งแปลวไฟที่เผาผลาญและนำพานักต่อสู้และนักคิด-ปัญญาชนไปสู่การแสวงหาแบบแผนและอุดมการณ์ทางการเมืองในวิถีทางที่แตกต่างกันออกไป แต่ความจริงแท้แน่นอนอย่างหนึ่งอันมิอาจปฏิเสธก็คือ ไม่มีใครคิดว่าแบบแผนทางการเมืองแบบจารีตในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คืออุดมคติของสังคม-การเมืองที่ควรผลัดวงล้อทางประวัติศาสตร์หมุนย้อนกลับไปอีก ปัญญาชนหลายคนมีจุดยืนในการปฏิรูปและเลือกแนวทางการต่อสู้ด้วยการเมืองในวิถีทางประชาธิปไตย เช่น กรณีของบรูฮานูดดิน อัลเฮลมีและชัยเยต ฮุสเซน อาลาตัสในมาเลเซีย¹² แต่อีกบางคนกลับเลือกยืนอยู่บนอุดมการณ์แบบสังคมนิยม-คอมมิวนิสต์และการต่อสู้ปฏิวัติปลดแอกตามแนวทางการปฏิวัติ

⁹ ดูการต่อสู้กันระหว่างประวัติศาสตร์นิพนธ์ฟิลิปปินส์สองกระแสใน ทวีศักดิ์ เผือกสม, “เรย์นัลโด อิลโต (Reynaldo C. Ileto): ประวัติศาสตร์จากมุมมองของคนชั้นล่างและประวัติศาสตร์ฟิลิปปินส์แบบหลังอาณานิคม” (รายงานวิจัยโครงการย่อยในชุดโครงการฯ, 2558) และสิรินธร รักการ, “อัมเบธ โอแคมโป (Ambeth R. Ocampo): นักประวัติศาสตร์-หนังสือพิมพ์ผู้ลิขิตประวัติศาสตร์แห่งชาติฟิลิปปินส์” (รายงานวิจัยโครงการย่อยในชุดโครงการฯ, 2558).

¹⁰ ดู Craig J. Reynolds and Hong Lysa, “Marxism in Thai Historical Studies,” *The Journal of Asian Studies*, Vol.43, No.1 (November, 1983): 77-104 และ Thongchai Winichakul, “The Changing Landscape of the past: New Histories in Thailand since 1973,” *Journal of Southeast Asian Studies*, Vol. 26, No.1 (March, 1995): 99-120.

¹¹ ดู ภามรี สุระเกียรติ, “ศาสตราจารย์ ดร.ตัน ทุน (Than Tun): การเดินทางของนักประวัติศาสตร์พม่าจากยุคอาณานิคมสู่ความเป็นชาติ” (รายงานวิจัยโครงการย่อยในชุดโครงการฯ, 2558).

¹² ดู ภัทรมน กาเหรัมย์, “บรูฮานูดดิน อัลเฮลมี (Burhanuddin Al-Helmy): ปัญญาชนมุสลิมผู้ก่อตั้งพรรคอิสลามแห่งมาเลเซีย (PAS) ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20” (รายงานวิจัยโครงการย่อยในชุดโครงการฯ, 2558) และ พุทธพล มงคลวรวรรณกับพรรคนะ นวลสมศรี, “ตำนานของชัยเยต ฮุสเซน อาลาตัส (Syed Hussein Alatas) กับมายาคติความเกียจคร้านของชาวมลายู” (รายงานวิจัยโครงการย่อยในชุดโครงการฯ, 2558).

ประชาชนของเหมา-เลนิน เช่น กรณีของเจืองจิงในเวียดนาม¹³ หรือกรณีของสุตัน จาห์รีร์และไอติตในการปฏิวัติอินโดนีเซีย¹⁴

แต่ละ ความแตกต่างกันในเรื่องแบบแผนและอุดมการณ์ทางการเมืองดังกล่าวมิได้เพียงแต่ นำไปสู่การปะทะต่อสู้หักล้างกันระหว่างขั้วความคิด-อุดมการณ์ในทางความคิดและทางการเมืองเท่านั้น หากสุดท้ายแล้ว ในหลายประเทศยังนำไปสู่การต่อสู้จับอาวุธเข่นฆ่ากันอย่างจริงจัง เพื่อผลักดันให้แบบแผนทางการเมืองตามแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองของตนสถาปนาขึ้นได้ในโลกแห่งความเป็นจริง

3) การออกแบบและการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคมและชนชั้น

หลังจากการสถาปนาแบบแผนทางการเมืองตามแนวทางของตนได้แล้ว ปัญหาโลกแตกอีกอย่างหนึ่งก็รอคอยอยู่เบื้องหน้า คือ จะออกแบบและจะจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคมและชนชั้นในสังคมการเมืองใหม่เอียงไร้จึงจะก่อให้เกิดความสงบสุขยุติธรรม-เสมอหน้าเท่าเทียมกันอย่างที่เคยฝันหวานมโนนึกเอาไว้ ปัญญาชนบางคนประสบความสำเร็จในการร่วมมือกับผู้นำในการพัฒนานำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ เช่น กรณีของปวย อังภากรณ์กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในช่วงรัฐบาลเผด็จการทหาร และในช่วงเวลาหนึ่งรัฐบาลนายพลสุฮาร์โตก็ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากปัญญาชน-ขุนนางนักวิชาการในการพัฒนาประเทศอินโดนีเซียไปสู่ความเจริญก้าวหน้าจนทำให้นายพลสุฮาร์โตได้รับฉายานามว่าเป็นบิดาแห่งการพัฒนาของชาติอยู่ช่วงเวลาหนึ่ง ก่อนที่ทุกอย่างจะพังทลายลงหลังวิกฤตการณ์ทางการเงินในปี 2540 หลังจากที่ครองอำนาจมายาวนานเกือบสามทศวรรษ¹⁵ ในขณะเดียวกัน ปัญญาชนอีกหลายคนในฟิลิปปินส์ก็เคยช่วยกันขับร้องเสียงประสานให้แก่รัฐบาลประธานาธิบดีมาร์กอสเพื่อกล่อมให้ผู้คนผืนค้ำถึง “การปฏิวัติประชาธิปไตย” (Democratic Revolution) ทั้งนี้เพื่อต้านทานกระแสการปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งฟิลิปปินส์ แต่กระนั้น ปัญญาชนนักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์รุ่นเดียวกับปวย อังภากรณ์อย่างหล่มยี่นในพม่ากลับล้มเหลวในการกล่อมผู้นำรัฐให้เห็นด้วยกับแนวทางของตน จึงต้องเลือกเนรเทศตนเองกลับไปสอนหนังสืออยู่ที่ถิ่นเก่า ณ วิทยาลัยเศรษฐศาสตร์แห่งกรุงลอนดอน (LSE) ในประเทศอังกฤษ¹⁶

¹³ ดู มรกตวงศ์ ภูมิพลับ, “เจือง จิง: เบื้องหลังการก่อร่างสร้างรูปเวียดนามร่วมสมัย” (รายงานวิจัยโครงการย่อยในชุดโครงการฯ, 2558).

¹⁴ ดู Rudolf Mrazek, **Sjahrir: Politics and Exile in Indonesia** (Ithaca: SEAP, Cornell University, 1994) และ ดวงทิพย์ พรหมเขต, “การเปลี่ยนผ่านของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียภายใต้การนำของไอติต, 1951-1955,” **ซุมทางอินโดจีน: เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปริทัศน์**, 4: 7 (กรกฎาคม-ธันวาคม, 2558): 196-214.

¹⁵ ดู Michael Vatikiotis, **Indonesian Politics Under Suharto: Order, Development and Pressure for Change**, 2nd edition (London and New York: Routledge, 1994).

¹⁶ ดู ลลิตา หาญวงษ์, “หล่มยี่น (Hla Myint): บทสะท้อนความคิดทางสังคม-เศรษฐกิจของเมียนมาร์จากยุคอาณานิคมถึงยุคหลังอาณานิคม” (รายงานวิจัยโครงการย่อยในชุดโครงการฯ, 2558) และ “จากเศษซากของพหุสังคมสู่รัฐล้มเหลว: พัฒนาการทางสังคม-เศรษฐกิจของพม่าหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ.1948-88),” **ซุมทางอินโดจีน: เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปริทัศน์**, 4: 7 (กรกฎาคม-ธันวาคม, 2558): 443-456.

ปัญญาชนในหลายประเทศที่เข้าไปมีบทบาทสำคัญในการเมืองหลังได้รับเอกราชพยายามค้นหาหนทางแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมและชนชั้นด้วยนโยบายและมาตรการต่างๆ เช่น กรณีข้อเสนอเรื่องการปฏิรูปที่ดินเพื่อให้ชาวนามีที่ดินทำกินเป็นของตนเองหรือการยึดที่ดินของเจ้าที่ดินมาเป็นของรัฐเพื่อจัดตั้งระบบนารวม ข้อเสนอการปฏิรูปที่ดินของบางคนล้มเหลวโดยสิ้นเชิง ทั้งยังนำไปสู่ความทุกข์ยากยิ่งขึ้นของผู้คน เช่นกรณีนโยบายปฏิรูปที่ดินของเจืองจิงในเวียดนาม¹⁷ แต่ข้อเสนอเดียวกันของอีกบางคนกลับนำไปสู่จุดจบทางการเมือง เช่น กรณีข้อเสนอเรื่องการปฏิรูปที่ดินของโอดิตและพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียอันเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งนำไปสู่การรัฐประหารเมื่อ ค.ศ. 1965 ในอินโดนีเซีย หรือกรณีนโยบายเศรษฐกิจของปรีดี พนมยงค์หรือหลวงประดิษฐมนูธรรมหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ก็เป็นสาเหตุหลักทำให้ปรีดีต้องเนรเทศตัวเองไปอยู่ฝรั่งเศสในช่วงเวลาหนึ่ง (แม้จะหาทางกลับมาสู่อำนาจอยู่ได้อีกราวทศวรรษครึ่ง)

อย่างไรก็ตาม บางประเทศตระหนักถึงความล้มเหลวในเรื่องแบบแผนทางการเมืองและความสัมพันธ์ทางสังคมและชนชั้นหลังได้รับเอกราชอย่างค่อนข้างรวดเร็ว เช่น กรณีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ได้นำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองอันมีรากฐานมาจากความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์จนนำไปสู่การจลาจลครั้งใหญ่ในมาเลเซียเมื่อ ค.ศ. 1969 ทำให้ชนชั้นนำ-ปัญญาชนทางการเมืองของมาเลเซียต้องปรับตัวร่วมมือกันหาทางออกด้วยการออกแบบนโยบายเศรษฐกิจของประเทศใหม่ (New Economic Policy - NEP) เมื่อ ค.ศ. 1970 โดยเอื้อให้คนชาติพันธุ์มลายูได้มีส่วนแบ่งในระบบเศรษฐกิจมากขึ้น เพื่อความลดความตึงเครียดและความขัดแย้งทางชาติพันธุ์¹⁸ หรือกระทั่งการปรับตัวหลังความล้มเหลวในการปฏิรูปที่ดินและการวางแผนเศรษฐกิจจากส่วนกลางด้วยการประกาศใช้นโยบายโดยเมย์เมื่อ ค.ศ. 1986 เพื่อให้มีระบบเศรษฐกิจแบบตลาดขึ้นในเวียดนาม และการปรับตัวประกาศใช้นโยบายจินตนาการใหม่ในลาวเมื่อ ค.ศ. 1986 เพื่อเปิดทางให้มีระบบเศรษฐกิจแบบตลาดและเปิดประเทศไปสู่ระบบทุนนิยมหลังจากที่เกิดความเสื่อมถอยทางเศรษฐกิจอย่างหนักอันเป็นผลจากการปฏิวัติโค่นล้มรัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราชย์เพื่อสถาปนาระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์และระบบเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์ขึ้นในลาวมาได้เพียงหนึ่งทศวรรษเท่านั้น¹⁹

4) การอยู่ร่วมกันภายใต้ความขัดแย้งทางเชื้อชาติและชาติพันธุ์

ลักษณะอันโดดเด่นสำคัญอย่างหนึ่งของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ ความเป็นพหุลักษณะทางเชื้อชาติและชาติพันธุ์ เนื่องจากมีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาลทั้งบริเวณหมู่เกาะที่มีอยู่จำนวนมาก

¹⁷ ดู มรกตวงศ์ ภูมิพลับ, “ปฏิรูป(ที่ดิน)เพื่อมวลชน?: เจืองจิงกับการพลิกโฉมสังคมและการก่อสร้างพื้นที่ใหม่ในเวียดนาม,” *ชุมชนทางอินโดจีน: เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปริทัศน์*, 4: 7 (กรกฎาคม-ธันวาคม, 2558): 415-432.

¹⁸ ดูการวิเคราะห์การสถาปนาระบอบอำนาจเบ็ดเสร็จโดยกลุ่มชนชั้นนำในการเมืองมาเลเซียใน Dan Slater, **Ordering Power: Contentious Politics and Authoritarian Leviathans in Southeast Asia** (Cambridge: Cambridge University Press, 2010).

¹⁹ ดู ธีรยุทธ บัวจันทร์, “หุ่มนพัน รัตตะนะวง: การรื้อฟื้นวัฒนธรรมแห่งชาติและนโยบายชาตินิยมทางวัฒนธรรมในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” (รายงานวิจัยโครงการย่อยในชุดโครงการฯ, 2558) และดูบทความชื่อเดียวกันใน *ชุมชนทางอินโดจีน: เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปริทัศน์*, 4: 7 (กรกฎาคม-ธันวาคม, 2558): 277-289.

ในภาคพื้นน้ำและทุ่งราบหุบเขาไปจนถึงเขตเทือกเขาอันสลัซซ์ชั้นบนบนภาคพื้นทวีป หากทว่าในอีกด้านหนึ่ง ความแตกต่างหลากหลายดังกล่าวก็สามารถแปรสภาพเป็นชนวนปัญหาความขัดแย้งได้ตลอดเวลา ในบางพื้นที่ปัญหาความขัดแย้งเรื่องชาติพันธุ์ยังจำกัดอยู่ในระดับโครงสร้างของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่กำลังพัฒนาไปสู่ความตึงเครียดทางสังคม-การเมือง แต่ในบางพื้นที่ปัญหาเรื่องชาติพันธุ์ถูกมองว่าเป็นปัญหาความมั่นคงอันสัมพันธ์ต่อบูรณภาพแห่งดินแดน เช่น กรณีของพม่าฟิลิปปินส์ หรือไทย และเลือกหนทางแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการชูอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนกลุ่มใหญ่และหาทางย่อยสลายกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในทางวัฒนธรรม อันเป็นวิถีทางที่ยังนำไปสู่ความขัดแย้งรุนแรงและการเคลื่อนไหวต่อสู้ด้วยอาวุธอันเนื่องมาจากความล้มเหลวในการแสวงหาหนทางแก้ปัญหาด้วยวิถีทางการเมือง

รายงานวิจัยบางชิ้นในโครงการนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า ประเด็นเรื่องเชื้อชาติและชาติพันธุ์กับความเป็นอื่นเป็นปัญหาที่ทำทลายและชวนให้ขบคิดในสังคม-การเมืองของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เนื่องจากในหลายประเทศ ปัญหาเรื่องความมั่นคงและบูรณภาพแห่งชาติถูกจัดวางอยู่บนปมชาติพันธุ์ที่มีอยู่จำนวนมากและอาศัยอยู่บนพื้นที่หลายเกาะที่ตั้งอยู่ห่างไกล เช่น การเคลื่อนไหวแบ่งแยกดินแดนในอินโดนีเซียขยับเคลื่อนอยู่บนประเด็นเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ดังในกรณีของอาจะห์หรือในอิเรียนจาয়া/ปาปัวตะวันตก การสนทนากับ “คนนอก” หรือ “ความเป็นอื่น” จึงอาจเป็นได้ทั้งความเป็นอื่นจากภายนอกหรือจากภายใน²⁰ อีกทั้งในหลายครั้ง ความเป็นอื่นที่แทรกตัวเข้ามาอยู่ในสังคมอินโดนีเซียยังมีเส้นแบ่งระหว่างคนนอกกับคนในค่อนข้างพร่าเลือน กระทั่งแยกออกจากกันได้ยาก²¹ กระนั้น การ “สนทนา” กับคนอื่นก็ยังเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทั้งยังต้องหาหนทางเชื่อมขอบฟ้าของตนเพื่ออยู่ร่วมกันกับคนกลุ่มอื่นๆ เนื่องจากการเป็นคนกลุ่มใหญ่ภายในขอบเขตอำนาจรัฐประชาชาติของตนอาจเหลือแค่เพียงการเป็นคนกลุ่มน้อยเมื่อเดินออกไปจากเขตพรมแดนรัฐที่ตนสังกัดอยู่ และคนกลุ่มน้อยในเขตรัฐชาติหนึ่งก็อาจเชื่อมโยงกับเครือข่ายสายรากลทางชาติพันธุ์และกินขอบเขตพื้นที่กว้างขวางนอกเขตพรมแดนตามจินตนาการของรัฐประชาชาติ²² ดังนั้นสำหรับบางคนแล้ว จินตนาการเรื่องความเป็นชุมชนการเมืองแบบรัฐประชาชาติก็เป็นเพียงความเพ้อฝันลมๆ แล้งๆ กระทั่งแหงนวันจนยากจะถักทอเข้ากับ

²⁰ ดู เพ็ญศรี พาณิช, “คุณวรรณ โมฮามัด (Goenawan Mohamad): นักคิดและเข็มทิศทางปัญญาของสังคมอินโดนีเซีย” (รายงานวิจัยโครงการย่อยในชุดโครงการฯ, 2558) และ “คุณวรรณ โมฮามัด: เสี่ยงประชาธิปไตยและบทสนทนาอวกกรอบในอินโดนีเซีย,” *ชุมชนทางอินโดจีน: เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปริทัศน์*, 4: 7 (กรกฎาคม-ธันวาคม, 2558): 338-357.

²¹ ดู ทิวาพร จันท์แก้วและอุมาพร พิชัยรักษ์, “องฮอกฮัม (Ong Hok Ham): ความเป็นจีน-ชาวอินโดนีเซียและประวัติศาสตร์สังคมอินโดนีเซีย” (รายงานวิจัยโครงการย่อยในชุดโครงการฯ, 2558) และ เอียน อัง, “เป็นคนจีนหรือไม่อย่างไร: คนพลัดถิ่น วัฒนธรรม และชาติพันธุ์หลังสมัยใหม่,” *รุไบยาด: วารสารวิชาการด้านเอเชียศึกษา*, 2: 2 (มกราคม-พฤษภาคม): 124-141.

²² ดู อัจฉริยา ชวงส์เลิศ, “เหวียนวันจิ่ง (Nguyễn Văn Chính): ชาติพันธุ์สัมพันธ์และคนชายขอบเวียดนามหลังยุคสังคมนิยมในบริบทของตลาดเสรีโลกาภิวัตน์” (รายงานวิจัยโครงการย่อยในชุดโครงการฯ, 2558) และดูการต่อสู้-ต่อรองของกลุ่มผู้หญิงในสังคมมุสลิม-ชายเป็นใหญ่อย่างอินโดนีเซียใน อัจฉริมา แสงรัตน์, “เนีย ดินาดา (Nia Dinata): เพศสภาพและเพศวิถีในภาพยนตร์อินโดนีเซีย” (รายงานวิจัยโครงการย่อยในชุดโครงการฯ, 2558).

โครงการสร้างความเป็นชาติในยุคหลังอาณานิคม ดังในกรณีภาพยนตร์หลายเรื่องของกิดลิต ตาฮิมิก ผู้กำกับภาพยนตร์ชาวฟิลิปปินส์ ซึ่งเลือกแสดงอัตลักษณ์ของตนออกมาในรูปของชนพื้นเมืองที่อึดอัดกับข้อจำกัดที่ทางของตนบนผืนพรมแห่งความเป็นรัฐประชาชาติ กระทั่งถ่ายทอดความเพ้อฝันลงบนแผ่นฟิล์มของตนว่ารากฐานอันแข็งแกร่งของความเป็นชาติฟิลิปปินส์วางอยู่บนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์²³

แต่ละ ประสบการณ์ร่วมต่างๆ เหล่านี้ย่อมไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมกันหรือในระนาบเดียวกันทุกประเทศหรือทุกสังคม แต่ล้วนเป็นสิ่งที่สังคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เผชิญชะตากรรมมาด้วยกัน จึงย่อมจะมีส่วนเอื้อให้รู้สึกเห็นอกเห็นใจอาทรแก่กัน ทั้งยังช่วยย่นระยะห่างระหว่างกันยิ่งกว่าผลักใสให้ถอยห่างแปลกแยกต่อกัน การเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันดังกล่าวจึงควรจะเป็นบทเรียนสำคัญสำหรับสังคมไทยในการแสวงหาแนวทางการอยู่ร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเห็นอกเห็นใจต่อมิตรร่วมชะตากรรม ดังนั้นหากช่วงอาณานิคมคือยุคมีต้นเย็บเย็บของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนคริสต์ศตวรรษที่ 20 คือยุคสมัยแห่งการต่อสู้ปลดปล่อยอาณานิคมและการสร้างชาติ อนาคตที่ทอดรออยู่เบื้องหน้าซึ่งเรากำลังร่วมเดินไปด้วยกันนั้นจึงอาจจะเป็นตั้ง “การนัดพบกับชะตากรรม” ครั้งสำคัญทางประวัติศาสตร์แห่งยุคทองอันสดใสเจิดจรัสที่สุดยุคหนึ่งของภูมิภาคก็เป็นได้.

²³ ดู จีรวัดน์ แสงทองและนฤมล กล้าทุกวัน, “กิดลิต ตาฮิมิก: ภาพยนตร์ฟิลิปปินส์และการจาริกทางศิลปะในโลกหลังอาณานิคม” (รายงานวิจัยโครงการย่อยในชุดโครงการฯ, 2558) และ “กิดลิต ตาฮิมิกกับการจาริกทางความคิดใน I am Furious Yellow,” ชุมทางอินโดจีน: เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปริทัศน์, 4: 7 (กรกฎาคม-ธันวาคม, 2558): 65-78.

ภาคผนวก
ลำดับเหตุการณ์สำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สมัยใหม่

ค.ศ.	เหตุการณ์
1511	โปรตุเกสเข้ายึดครองมะละกา
1522	โปรตุเกสก่อสร้างป้อมที่เตอร์นาเต (Ternate)
1527	สุลต่านแห่งเดมังกพิชิตอาณาจักรมัชปาหิตได้สำเร็จ
1952-70	สุลต่านฮาซันนุดดีน (Hasanuddin, 1631-70) สถาปนารัฐอิสลามบันเต็น (Banten)
1570	ชาวเตอร์นาเตทำสงครามต่อต้านชาวโปรตุเกส
1575	เสโนปาตี (Senopati) สถาปนาอาณาจักรมะตะรัม (Mataram)
1596	คอร์เนลิส เดอ ฮูทมัน (Cornelis de Houtman, 1565-99) ชาวดัตช์เดินเรือมาถึงบันเต็น
1605	บริษัทวีโอซียึดครองเกาะอัมบน (Ambon) ทางตะวันออกของหมู่เกาะอินโดนีเซีย
1607-45	สุลต่านอิสกันดาร์ มูดา (Iskandar Muda, 1593-36) ครองอาเจะห์ ทางทิศเหนือของเกาะสุมาตรา
1613-45	สุลต่านอาุง (Sultan Agung, 1593-45) ครองอาณาจักรมะตะรัม
1619	บริษัทวีโอซีตั้งเมืองป้อมขึ้นที่จาการ์ตา (Jayakarta) ตั้งชื่อเมืองปัตตาเวีย (Batavia)
1621	บริษัทวีโอซียึดครองหมู่เกาะบันดา (Banda) ในอินโดนีเซียตะวันออก
1629	สุลต่านอาุงประสบความสำเร็จในการโจมตีปัตตาเวีย
1641	บริษัทวีโอซีได้ยึดมะละกาจากโปรตุเกสได้สำเร็จ
1663	บริษัทวีโอซียึดครองมินังกาเบาได้สำเร็จและทำสนธิสัญญาปายินัน (Treaty of Painan) กับกษัตริย์ของมินังกาเบา
1667	บริษัทวีโอซียึดครองมากาซาร์ และทำสนธิสัญญาบุงายา (Treaty of Bungaya)
1704-08	สงครามชาวครั้งที่หนึ่ง
1719-23	สงครามชาวครั้งที่สอง
1740	ชาวจีนในปัตตาเวียก่อการกบฏ
1746-55	สงครามชาวครั้งที่สาม
1755	สนธิสัญญากียันตี ทำให้ราชสำนักมะตะรัมแตกออกเป็นสองราชสำนัก คือ สุร์การ์ตาและยอกยาคาร์ตา
1790	เกิดกระแสตื่นทองในกาลิมันตันตะวันตก
1799	บริษัทวีโอซีล้มละลาย
1800	1 มกราคม รัฐบาลเนเธอร์แลนด์ได้ประกาศกฎบัตรวีโอซี (VOC Charter) มีผลให้ออนสินทรัพย์ของบริษัทวีโอซีให้รัฐบาลเนเธอร์แลนด์
1803-37	สงครามปาตรี (Padri Wars) ในสุมาตรากลาง
1808-11	เฮอรัมัน วิลเลม แดนเดลส์ (Herman Willem Daendels, 1762-1888) เข้ารับตำแหน่งข้าหลวงใหญ่ประจำอาณานิคมอินเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์
1811	ระหว่างเดือนสิงหาคมถึงกันยายน บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษเข้าปกครองชาวแทนรัฐบาลอาณานิคมอินเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์
1811-16	โธมัส แรฟเฟิลส์ (Thomas S. Raffles, 1781-1826) ดำรงตำแหน่งข้าหลวงใหญ่ประจำเกาะชวา
1812	บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษเข้ายึดครองเกาะบังกา (Bangka) และเกาะเบลิตุง (Belitung) ของเมืองปาเล็มบัง แถบเกาะสุมาตราตอนใต้
1816	รัฐบาลอาณานิคมอินเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์กลับเข้ามาปกครองอินโดนีเซียอีกครั้ง

1821	อหิวาตกโรคระบาดในหมู่เกาะอินโดนีเซีย
1825-30	เจ้าชายตีปอเนอกอรอก่อสงครามชาว
1828	ชาวดัชต์ตั้งถิ่นฐานในเมืองโลโบบนเกาะนิวกินี ทางตะวันออกของหมู่เกาะอินโดนีเซีย
1830	บังคับใช้นโยบายเพาะปลูก (Cultivation System)
1846	กิจการเหมืองถ่านหินได้เปิดตัวในกาลิมันตันใต้
1859-63	รัฐบาลอาณานิคมอินเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์สามารถยึดเมืองบันจาร์มาชินทางตอนใต้ของเกาะกาลิมันตันใต้สำเร็จ
1863	เริ่มมีการปลูกยาสูบในแถบชายฝั่งตะวันออกของสุมาตรา จนทำให้ยาสูบของอินโดนีเซียมีชื่อเสียงระดับโลกคือ ยาสูบจากเมืองเดลี (Deli)
1864	รัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ได้ก่อตั้งกิจการรถไฟขึ้นบนเกาะชวา
1872	ขบถคาบิเต้ (Cavite) ในอาณานิคมฟิลิปปินส์
1873	เริ่มต้นสงครามอาเจะห์
1882	ไฮเซ่ ริซาล เขียนนวนิยายเรื่อง Noli me tenggere
1883	ไฮเซ่ ริซาล ตีพิมพ์ Noli me tenggere ในเยอรมัน
1888	ชาวบันเต็นต่อต้านลัทธิอาณานิคม
1894	-รัฐบาลเนเธอร์แลนด์อินเดียสามารถยึดเกาะลอมบอกได้สำเร็จ -โบนิฟาซิโอ ก่อตั้งสมาคมกาทิปูนัน (Katipunan)
1896	ริซาลถูกประหารชีวิต
1898	-โบนิฟาซิโอถูกตัดสินประหารชีวิต, อากินัลโดประกาศชูธงตั้งสาธารณรัฐที่ 1 และเกิดสงครามสเปน-ฟิลิปปินส์ -สงครามฟิลิปปินส์-อเมริกา
1899	วิลเลียม แมคคินเลย์ ก่อตั้งคณะบริหาร (Schumann Commission) เข้ามาปกครองฟิลิปปินส์
1901	-เริ่มบังคับใช้นโยบายจริยธรรม (Ethical Policy) -การลุกฮือของกลุ่มกบฏผู้มีบุญ บริเวณตอนใต้ของลาว -ข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศสและคณะผู้คุ้มกัน ถูกโจมตีโดยลาวเวียง
1902	-สหรัฐฯ เข้ายึดครองฟิลิปปินส์โดยสมบูรณ์ และเกิดการสังหารหมู่ใน Bud Basak อันนำไปสู่การขบถในมินดาเนา -รัฐบาลทัฟท์ (Taft Commission) ประกาศนโยบาย "กลมกลืนโดยปราณี" (Benevolent Assimilation) และกำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการ เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่กองชายผิวสีน้ำตาลในการปกครองตนเอง -เกิดการก่อกบฏขึ้นโดยของแมยิดและปล้นสะดมเมืองเซมรรัฐ
1903	-ฝรั่งเศสกับสยามได้คืนดินแดนฝั่งตะวันตกของหลวงพระบางให้ลาวและฝั่งตะวันตกของแม่น้ำโขงให้จำปาสักทางตอนใต้
1904	ฟาน โปย เจิว และเจ้าชาย เกื่อง เต้ (Cường Đê) ก่อตั้งสมาคมเพื่อสร้างความทันสมัย (Association for Modernization) เพื่อต่อต้านเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส -ฝรั่งเศสเข้ายึดดินแดนบางส่วนทางฝั่งตะวันตกของอาณาจักรจำปาสักรวมทั้งเมืองหลวง
1905	ฟาน โปยเจิว เดินทางไปญี่ปุ่นเพื่อเคลื่อนไหวต่อต้านฝรั่งเศส
1905-06	รัฐบาลอาณานิคมอินเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์พิชิตอาณาจักรโบเน (Bone) ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของเกาะสุลาเวสีได้สำเร็จ

1907	-เจื่อง จิง เกิดเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 1907 จังหวัดนวมดิงห์ -การลงนามในสนธิสัญญาฝรั่งเศส-สยาม เพื่อกำหนดเขตของแดนลาวปัจจุบัน
1908	ก่อตั้งสมาคมบูดี อูโตโม (Budi Utomo) องค์กรชาตินิยมแห่งแรกของชาวอินโดนีเซีย
1910	-ก่อตั้งสมาคมซารเกกัตอิสลาม (Sarekat Islam) -กระแสความเคลื่อนไหวอิสลามคณะเก่า-คณะใหม่ในมาเลเซีย -11 พฤศจิกายน 1910 องแก้วถูกจับ และเช้าวันถัดมาเขาถูกแทงจนตาย
1911	Al-Helmy ถือกำเนิด
1912	ก่อตั้งองค์กรมุฮัมมาดิยะห์ (Muhammadiyah) เป็นองค์กรที่มุ่งเผยแพร่แนวคิดอิสลามหัวก้าวหน้าให้แก่ชาวพื้นเมืองอินโดนีเซีย
1914	ยะโฮร์เป็นรัฐมลายูรัฐสุดท้ายที่เข้าเป็นอยู่ภายใต้อารักขาของอังกฤษ
1917	-เดือนเมษายน ฝรั่งเศสรับรองสถานะความเป็น "ดินแดนในรัฐอารักขาแบบพิเศษให้กับหลวงพระบาง สืบเนื่องมาจากลาวคือส่วนหนึ่งของดินแดนอินโดจีนฝรั่งเศส
1920	-ก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย (Partai Komunis Indonesia-PKI) -การสังคายนาวินัยของคณะสงฆ์ลาวและกำหนดให้สงฆ์เป็นลักษณะประจำชาติ
1921	การจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นแห่งแรกและแห่งเดียว ชื่อวิทยาลัยปารี ณ นครเวียงจัน
1923	พรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียแยกตัวออกจากซารเกกัตอิสลาม
1926	พรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียก่อการกบฏในบันเต็น
1927	-พรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียก่อการกบฏในสุมาตราตะวันตก และในเดือนมิถุนายน ตัน มะละกา (Tan Malaka) ก่อตั้งพรรคสาธารณรัฐอินโดนีเซีย (Partai Republik Indonesia) ที่กรุงเทพมหานคร ในเดือนกรกฎาคม พรรคชาตินิยมอินโดนีเซีย (Partai Nasional Indonesia-PNI) ได้รับการก่อตั้งขึ้น -จราจระหว่างชาวจีน-ชาวมลายู -โฮจิมินห์ก่อตั้ง Việt Nam Quốc dân Đảng
1928	Alatas เกิดที่ชวา ซึ่งยังอยู่ภายใต้อำนาจของดัตช์
1929	-สุการ์โน (Sukarno) ถูกรัฐบาลอาณานิคมควบคุมตัว -ก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม (Communist Party of Vietnam)
1930	-Al-Helmy เป็นบรรณาธิการวารสาร Taman Bahagia -กลุ่มลาวอิสระได้ร่วมมือกับญี่ปุ่นเพื่อการต่อสู้เอกราชของลาว
1931	ปอง เลอ บุลงเจอร์ เขียนประวัติศาสตร์ลาวฉบับสมบูรณ์ อันเป็นแม่แบบของประวัติศาสตร์ชาตินิยมของลาวทุกฉบับที่จะตามมาภายหลัง
1932	จักรพรรดิบาวไต ขึ้นครองราชย์ภายใต้การดูแลของฝรั่งเศส
1934	ฮัตตา (Hatta) ซาห์รี (Sjarir) และหัวหน้าผู้นำชาตินิยมอินโดนีเซียถูกรัฐบาลอาณานิคมควบคุมตัว
1941	-ก่อตั้งขบวนการเวียดนามห์ (Việt Minh) เจื่อง จิง เป็นเลขาธิการคนแรกของพรรคคอมมิวนิสต์ -สงครามฝรั่งเศส-ไทย
1941-45	สงครามโลกครั้งที่สอง
1942	-ญี่ปุ่นยึดครองหมู่เกาะอินโดนีเซีย -ญี่ปุ่นเข้ายึดครองฟิลิปปินส์ และนายพลแมคอาเธอร์ประกาศ "We shall return!"
1943	ญี่ปุ่นจัดตั้งกองทหารอาสาชาวพื้นเมืองอินโดนีเซียหรือเปต้า (Peta) ในเดือนมิถุนายน
1945	-ปฏิวัติเดือนสิงหาคม (August Revolution) -จักรพรรดิบาวไต ประกาศสละราชสมบัติโอนอำนาจให้ประชาชนเวียดนาม

	<p>-โอจิมีนค์คำประกาศเอกราชเวียดนาม (Tuyên Ngôn Độc Lập) ณ จัตุรัสบาตังห์ ความบางส่วนว่า “มนุษย์ทุกคนเกิดมาบนโลกใบนี้มีสิทธิเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะป็นมนุษย์คนใดก็มีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ สิทธิที่จะมีความสุขและ สิทธิแห่งเสรีภาพ”</p> <p>-เจ้ามหาชีวิตถูกบังคับให้ประกาศอิสรภาพแก่ลาว (8 เมษายน)</p> <p>-ญี่ปุ่นยอมแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 (15 สิงหาคม)</p> <p>-เจ้าเพชรราชประกาศความเป็นเอกภาพและเอกราชของดินแดนลาว (15 กันยายน)</p> <p>-จัดตั้งรัฐบาลลาวอิสระเฉพาะกาล (12 ตุลาคม)</p> <p>-สุการ์โนประกาศหลักปรัชญาจัสติล (Pancasila) ในวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1945 และประกาศเอกราชแก่อินโดนีเซียในวันที่ 17 สิงหาคม</p> <p>-ญี่ปุ่นถอนกำลังออกจากฟิลิปปินส์ และสหรัฐฯ กลับเข้ายึดครองฟิลิปปินส์อีกครั้ง นำโดยนายพลแมคอาเธอร์</p>
1946	<p>-ตัน มะละกา (Tan Malaka, 1896-1949) ก่อตั้งกลุ่มเปอริชาตูอัน เปอริจูอังงัน ในเดือนมกราคม ต่อมาในเดือนมีนาคม ได้มีการเจรจาระหว่างรัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียและรัฐบาลเนเธอร์แลนด์ เรื่องเอกราชของอินโดนีเซีย และ 15 พฤศจิกายน ได้มีการลงนามในข้อตกลงลิงกาจาตี (Linggajati Agreement)</p> <p>-ทหารของลาวอิสระ แพ้การสู้รบทหารฝรั่งเศสที่เมือง ท่าแขก และถอยหนีเข้าไทยทางจังหวัด นครพนม ทำให้ฝรั่งเศสครอบครองดินแดนลาวได้อีก</p> <p>-สหรัฐฯ ประกาศให้เอกราชฟิลิปปินส์ โดยแต่งตั้งให้มานูเอล โรซา (Manuel Roxas) ดำรงตำแหน่งเป็นประธานาธิบดีของฟิลิปปินส์</p> <p>-Malayan Union Plan และกระแสสูงของชาตินิยมมลายู</p>
1947	<p>-เอลปิดีโอ กิริโน (Elpidio Quirino) ขึ้นเป็นประธานาธิบดี</p> <p>-ประกาศใช้รัฐธรรมนูญลาว และเลือกตั้งสภาแห่งชาติลาวเป็นครั้งแรกในเดือนสิงหาคม</p>
1948	<p>-ข้อตกลงเรนวิลล์ (Renville Agreement) เพื่อยุติสงครามระหว่างรัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียกับเนเธอร์แลนด์</p> <p>-มลายูประกาศภาวะฉุกเฉิน (Malayan Emergency)</p>
1949	<p>-ผู้แทนสาธารณรัฐอินโดนีเซียและรัฐบาลเนเธอร์แลนด์หารือเรื่องเอกราชของอินโดนีเซีย ในวันที่ 27 ธันวาคม รัฐบาลเนเธอร์แลนด์ประกาศให้เอกราชแก่อินโดนีเซีย ยกเว้นดินแดนในเขตอเรียนายาที่ รัฐบาลเนเธอร์แลนด์ยังคงถือครองอยู่</p> <p>-สุการ์โนเข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของสาธารณรัฐอินโดนีเซียที่ได้รับเอกราช</p> <p>-ฝรั่งเศสลงนามกับลาวให้ลาวเป็นเอกราชภายใต้สหภาพฝรั่งเศส และฝรั่งเศสประกาศนิรโทษกรรมแก่รัฐบาล (ลาวอิสระ)</p>
1950	<p>-มาลุกูใต้ (Maluku Selatan) ประกาศแยกตัวออกเป็นอิสระจากการปกครองของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย</p> <p>-Al-Helmy ถูกจับกุม</p> <p>-สหรัฐฯ ให้การรับรองลาวในฐานะประเทศอิสระ (7 กุมภาพันธ์)</p>
1951	<p>เจ้าสุวัณพума เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของลาวได้เอกราชอย่างสมบูรณ์จากฝรั่งเศส และจัดตั้งรัฐบาลลาวชุดแรก</p>
1952	<p>17 ตุลาคม กองทัพอินโดนีเซียทำทลายอำนาจประธานาธิบดีสุการ์โนจากความล้มเหลวในการปกครองแบบรัฐสภาและต้องการให้มีการเลือกตั้ง</p>

1953	<ul style="list-style-type: none"> -อาเจระห์ก่อการกบฏ -รามอน แม็กไซไซ (Ramon Maxsaysay) ขึ้นเป็นประธานาธิบดีและเริ่มการกวาดล้างขบวนการคอมมิวนิสต์ (Huk Rebellion) -นโยบายปฏิรูปที่ดินในเวียดนาม (Land Reform หรือ Cải cách ruộng đất) -เวียดนามห์ส่งกำลังเข้ารุกรานลาว
1954	<ul style="list-style-type: none"> -ชัยชนะของเวียดนามห์ที่สมรภูมิตีเยน เบียน ฝู (Điện Biên Phủ) -สนธิสัญญาเจนีวา (Geneva) แบ่งเป็นเวียดนามเหนือ-ใต้ ที่เส้นขนานที่ 17
1955	<ul style="list-style-type: none"> -18-24 เมษายน ได้มีการจัดประชุมเอเชีย-แอฟริกา (Asia-Africa Conference) ที่บันดุง -15 กุมภาพันธ์ รัฐบาลปฏิวัติแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย (Pemerintah Revolusioner Republik Indonesia) ประกาศเอกราช ณ เมืองบูกิตติงกิ (Bukittinggi) ในสุมาตราตะวันตก ต่อมารัฐบาลอินโดนีเซียจึงคำสั่งให้ปราบปรามการกบฏในสุมาตราใน 12 มีนาคม และให้ปราบปรามกบฏในสุลาเวสี 10 พฤษภาคม -กระแสตกเถียงเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ การสร้างชาติและอนาคตของมลายาที่เป็นเอกราช -เวียดนามใต้ไม่ยอมรับสนธิสัญญาเจนีวา ัง ดิงห์ เสียม ได้รับการหนุนจากสหรัฐฯ ให้ขึ้นเป็นประธานาธิบดีของเวียดนามใต้
1956	<ul style="list-style-type: none"> -เรโอดอโร อากอนซิลโล (Theodoro Agoncillo) ตีพิมพ์หนังสือ The Revolt of the Masses -Al-Helmy ขึ้นดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรค PAS ในมาเลเซีย
1957	มลายาได้รับเอกราชอย่างเป็นทางการจากอังกฤษ
1958	<ul style="list-style-type: none"> -Alatas เริ่มทำงานที่ Dewan Bahasa dan Pustaka -ฝรั่งเศสยึดครองเวียดนามใต้แทบทั้งหมดของประเทศ
1959	<ul style="list-style-type: none"> -5 กรกฎาคม ประธานาธิบดีสุการ์โนประกาศให้นำรัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1945 กลับมาใช้ใหม่ และ 17 สิงหาคม สุการ์โนออกแถลงการณ์เรียกร้องให้ชาติกลับไปสู่แนวคิดปฏิวัติอินโดนีเซีย 17 สิงหาคม 1945 เพื่อแก้ไขปัญหาเอกภาพในรัฐสภาอินโดนีเซีย นำอินโดนีเซียเข้าสู่ยุคประชาธิปไตยแบบชี้นำ (Guided Democracy) -Al-Helmy ได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งแรก -สร้างเส้นทางโฮจิมินห์ (Ho Chi Minh trail)
1960	<ul style="list-style-type: none"> -Alatas รับผิดชอบอาจารย์ที่ University of Malaya -การรัฐประหารนำโดยนายพลกองแล ฝ่ายเป็นกลาง (8-9 สิงหาคม) -เจ้าสุวณณูมาจัดตั้งรัฐบาลเป็นครั้งที่สาม (16 สิงหาคม) -การสู้รบในเวียงจันทน์ (13-16 ธันวาคม) -นายพลพุมี่ได้สร้างประตูชัยขนาดใหญ่ ซึ่งเลียนแบบฮาร์ค เดอ ทริออมฟ์ ในปารีส
1961	สุการ์โนประกาศให้กองทัพอินโดนีเซียปฏิบัติการทางทหารเพื่อยึดอเรียนจาจาจากเนเธอร์แลนด์
1962	15 สิงหาคม เนเธอร์แลนด์มอบอำนาจการปกครองอเรียนจาจาให้แก่สหประชาชาติ
1963	<ul style="list-style-type: none"> -1 พฤษภาคม สหประชาชาติมอบอำนาจการปกครองอเรียนจาจาให้แก่สาธารณรัฐอินโดนีเซีย -23 กันยายน สุการ์โนประกาศนโยบายเผชิญหน้า (Confrontasi) กับมาเลเซีย -เกาะ Sabah, Sarawak และ Singapore ถูกรวมเข้าเป็น Malaysia
1965	<ul style="list-style-type: none"> -2 มกราคม อินโดนีเซียถอนตัวออกจากสมาชิกสหประชาชาติ -30 กันยายน เกิดเหตุการณ์เกสตาปู (Gestapu) ขึ้นในอินโดนีเซีย ก่อนสุฮาร์โตเข้ายึดอำนาจ -เฟอร์ดินานด์ มาร์กอส (Ferdinand E. Marcos) เป็นประธานาธิบดีฟิลิปปินส์

	-Singapore ถูกขับออกจากมาเลเซีย
1966	-สุการ์โนได้ลงนามในหนังสือมอบอำนาจการปกครองประเทศให้แก่พลตรีสุฮาร์โตใน 11 มีนาคม -12 มีนาคม พรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียได้ถูกสั่งปิดและกิจกรรมเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์กลายเป็นเรื่องผิดกฎหมาย -11 สิงหาคม อินโดนีเซียได้เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติอีกครั้งและยกเลิกนโยบายเผชิญหน้า -วงดนตรี The Beatle เปิดแสดงในมะนิลา -Alatas เริ่มเขียน The myth of the lazy native -สหรัฐฯ สามารถควบคุมการเมืองภายในลาวได้อย่างสมบูรณ์
1967	-รัฐสภาอินโดนีเซียแต่งตั้งให้นายพลสุฮาร์โตรักษาการประธานาธิบดีใน 12 มีนาคม -ก่อตั้งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) -ฝรั่งเศสตั้ง "อินโดจีนของฝรั่งเศส" (French of Indochina) ประกอบไปด้วย Tonkin, Annam, Cochinchina, Laos, Cambodia
1968	-รัฐสภาอินโดนีเซียแต่งตั้งให้นายพลสุฮาร์โตเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดี -ก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งฟิลิปปินส์ (Communist Party of the Philippines) -Alatas ร่วมก่อตั้งพรรค Gerakan Rakyat
1969	-1 เมษายน สุฮาร์โตประกาศแผนพัฒนาห้าปีและประกาศใช้เกาะบรูในหมู่เกาะมาลุกูเป็นที่ควบคุมตัวสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย -เลือกตั้งและจลาจลทางเชื้อชาติในมาเลเซีย -Al-Helmy เสียชีวิต
1971	ประกาศใช้นโยบายเศรษฐกิจใหม่ (New Economic Policy) ในมาเลเซีย
1972	มาร์กอสประกาศใช้กฎอัยการศึก และเกิดการก่อตั้งขบวนการ Moro National Liberation Front (MNLF)
1975	-ไซง่อนแตก -ประกาศจัดตั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอย่างเป็นทางการ (2 ธันวาคม) -เดือนพฤศจิกายน เจ้ามหาชีวิตสว่างวัฒนาและมเหสีเจ้าหญิงคำฟูยได้ถูกบังคับให้สละราชสมบัติ
1977	หนังสือ The myth of the lazy native ของ Alatas ได้รับการตีพิมพ์
1978	25 ธันวาคม ลาวและเวียดนามได้วางแผนร่วมกันรุกรานกัมพูชา และโค่นล้มรัฐบาลเขมรแดงของพอล พต
1979	เวียดนามส่งทหารเข้าไปยังกัมพูชาเพื่อล้มรัฐบาลเขมรแดง
1981	-สมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น พอลที่ 2 (John Paul II) เสด็จเยือนฟิลิปปินส์ -มหาเธร์ โมฮัมหมัด (Mahathir Mohamad) ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี
1982	เจือง จิง ขึ้นเป็นประธานรัฐสภา (Chairman of the State Council)
1983	นินอย อาควิโน (Ninoy Aquino) ถูกยิงเสียชีวิต ณ สนามบินหลังเดินทางกลับจากการลี้ภัยในสหรัฐฯ
1986	-ขบวนการ EDSA (The People Power) ในการเคลื่อนไหวต่อต้านมาร์กอส -โคราซอน อาควิโน (Corazon Aquino) ขึ้นเป็นประธานาธิบดี -นโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจ ชื่อว่า โด่ย เหมย (Đổi mới)
1987	-กฎหมายอนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนในเวียดนาม -ลาวขัดแย้งเรื่องชายแดนกับไทย (พฤศจิกายน-มกราคม)
1988	-Alatas เป็นรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมาลาया (UM)

	-เจียง จิง เสียชีวิตเมื่อวันที่ 30 กันยายน 1988 ณ ฮานอย -เวียดนามแถลงเรื่องการให้ทหารเวียดนามถอนกำลังออกจากลาว (23 พฤศจิกายน)
1991	รัฐบาลลาวยกให้ภาพพระธาตุหลวง (นครเวียงจันทร์) เป็นภาพประธานในตราแผ่นดิน อันเป็นสัญลักษณ์ประจำชาติลาว
1992	หนุฮัก พุมสะหวัน ขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นประธานประเทศลาวคนที่ 3 หลังจากไกสอนถึงแก่อนิจกรรม
1995	-เวียดนามเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน -เจ้าสุภานุวงศ์ถึงแก่อนิจกรรมที่นครเวียงจันทร์
1997	-วิกฤตการเงินในเอเชีย (Asian Financial Crisis) -ลาวเป็นสมาชิกสมาคมประชาชนชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
1998	-โจเซฟ เอสตราดา (Joseph Estrada) ขึ้นเป็นประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ -คำไต สีพันดอน รับตำแหน่งประธานประเทศลาวต่อจาก หนุฮัก พุมสะหวัน ลาวเริ่มรู้สึกถึงผลกระทบจากวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในเอเชีย
1999	-26 ตุลาคม เจ้าหน้าที่ทหารตำรวจลาว สลายการชุมนุมของกลุ่มนักศึกษาซึ่งเดินขบวนเรียกร้องประชาธิปไตย
2000	งานชิ้นสุดท้ายของ Alatas
2006	มิถุนายน จุมมาลี ไชยะสอน รับตำแหน่งประธานพรรคและประธานประเทศลาวแทน คำไต สีพันดอน
2007	Alatas เสียชีวิต